

ТИЖНЕВИК РЕВНЕ НЕВДОЖДАКЕ: ТРИДЕНТ UKRAINIENNE

Число 8 (462). Ріж вид. XI. 24 лютого 1935 р. Цна 2 фр. Prix 2 fr

Париж, неділя, 24 лютого 1935 року.

Сучасні керманічі політики великих держав не уділяють належної уваги українському питанню. Коли нема такої країни, де б в компетентних установах до нього не придивлялися б, де б його найпильніше не вивчали, — бо не можна тепер не рахуватися з поважністю цієї проблеми і тими можливостями, які в собі таїть те чи инше її вирішення, — коли та робота йде по-за очима людськими в таємниці канцелярій, іде й не може не йти, — то прилюдно відповідальні чинники не люблять про нього говорити, вважають, чи вдають, що вважають нашу справу за неактуальну.

Проте українське питання і взагалі національна проблема на Сході Європи, що в ній саме воно займає найповажніше місце, дедалі викликає до себе все більший інтерес і на шпальтах великих газет, і на сторінках поважних журналів, і в колах політичних, і серед людей науки.

Нижче читач знайде поруч дві звістки про зібрання, присвячені українській справі, що відбулися майже однокчасно: одне — в Парижі, друге — в Берліні. Коли в Парижі на зібранні, що його влаштував Комітет Приязни Народів Кавказу, Туркестану та України на нашу ініціативу, ініціативу представників цих націй, охоче озвалися французькі діячі—впливовий парламентарій, що близько стоїть саме до міжнародньої політики, п. Сулье та видатний вчений і відомий політичний публіцист прэф. Р. Пігон, то в Берліні почин ви-

ходив од «Німецького Товариства для дослідження Східньої Європи», і визначний німецький вчений, голова семінару східнеєвропейської історії при Берлінському університеті прсф. Отто Геч влаштував виклад українського історика.

Отже, як бачимо, одночасно діяльний інтерес виявляють до справ Сходу Європи представники і німецького, і французького світу, і у висновках однаково сходяться на признанні ваги української проблеми.

Ці два факти, які незалежно один од одного, в різних містах, таких далеких поглядами й устремліннями, збіглися часом, безперечно показують, що українська справа привертає до себе все більше уваги, викликає все більше зацікавлення у велими різноманітних колах культурних націй, які починають виявляти до неї глибше зрозуміння.

Проблема національностей на Сході Європи та в Середній Азії.

На таку тему 10 лютого с. р. у великій салі Географічного Товариства в Парижі було організовано Комітетом Дружби Народів Кавказу, Туркестану та України лекцію п. Рене Пінона, прсфесора Школи Політичних Наук у Парижі, загально відомого своїми політичними хроніками в найбільшому журналі Франції—*Revue de Deux Mondes*. На голову цих зборів було запрошено п. Едуарда Сулье, депутата Парижа, заступника голови Комісії Закордонних Справ Палати Депутатів. За президіяльним столом сидять тако-ж: голова Комітету прсф. Шульгин, заступники голови — Мустафа бей Чокай-Огли і секретарь Абас бей Атам-Алібеков.

У більше, як годиннсм викладі прсф. Пінон знайомить французьку аудиторію з національною проблемою на Сході Європи і в Центральній Азії. Він знає, що з цими питаннями мало хто ознайомлений, але про них ще менше знали перед війною. Знали тоді тільки польську проблему, і ще фінську, знали принаймні, що існують різні народи на Кавказі і в Туркестані, нічого не знали за Україну, ім'я якої було навіть забуто. Між тим саме Україні присвячує прсф. Пінон найбільше уваги й дуже добре схематизує її історію, характеризуючи разом з тим і сучасне становище, зупиняючися на всіх порядках СССР і одмічаючи спеціально нечувану справу — організацію большевиками голоду в найплодороднішій країні. Більш стисло характеризує прсф. Пінон становище на Кавказі, довше зупиняється на історії Грузії, весь час проводить паралель між її історією та історією України супроти Москви; аналогія, на його думку, дуже велика. Акт Богдана

Хмельницького і Іраклія II та уневажнення їх Москвою — це ті самі явища, які трапилися тільки з двома різними народами. Подавши етнографічні й історичні відомості про інші народи Кавказу, лектор переходить до Туркестану, характеризує його сучасний устрій з погляду конституції СРСР і т. д.

Проф. Пінон ставить цілком справедливо проблему на ширший ґрунт, так мовити, соціологічний. Ідея національна народилася в добу французької революції, вона перекинулася далі на Центральну Європу, розбудила цілу низку народів, які прокинулися до вільного життя, і дійшла нарешті до Сходу. Це все цілком природній історичний процес. І ще недавно саме російський уряд, приносячи у східні простори європейську культуру (тут п. Пінон окремо виділив Україну, як країну давньої західньої цивілізації), тим самим підготував і пробудження їх національних рухів. А серед тих національних рухів, що однаково прямують до самостійности, перше місце, безперечно, належить Україні, яка найбільше достигла для незалежного державного буття.

Виклад цей вислуханий був з неослабним зацікавленням з огляду на хист промовця і надзвичайну ясність викладу. Де-які неточності в трактуванні фактичного матеріалу, неточності, яких дуже трудно запобігти людині, що так далеко стоїть від цих народів і подій, зосталися зовсім непомітними для французької частини аудиторії, яка складала переважну більшість слухачів проф. Пінона.

Далі виступав головуючий п. Сульє з яскравою й енергійною промовою. Він довше зупиняється на характеристиці самого докладчика, політична хроніка якого в знаменитому журналі завжди стає у пригоді всім політичним діячам. Головною темою промови є сам Комітет Дружби, про цілі й завдання якого довше говорить французький депутат, підкреслюючи культурне значіння тих завдань, які ставить перед собою Комітет, організовуючи концерти, доклади, банкети й т. ин. Кожний політик має право часом виступати просто як людина, і він, Сульє, як людина, висловлює своє щире побажання всім поневоленим народам, що скупчені в Комітеті, повної свободи й незалежности. Як людина, він прекрасно розуміє, що в той час, коли на Заході Європи люде прагнуть до збереження територіального status quo, на Сході становище зовсім инше і прагнення, може, протилежні. Гарячими оплесками одповіла аудиторія на слова п. Сульє, так само як гаряче й довго плескала п. Пінонові.

Слово бере проф. О. Шульгин і в імені Комітету дякує п. Сульє за його промову і за те, що він згодився головувати на цих зборах. Коли Комітет звертався до нього, то знав, що саме він є не тільки глибоко поінформований у східніх справах, а що є й людиною серця, яка найкраще зберігає стародавні симпатії до всіх покривджених народів (оплески). Дякуючи проф. Пінонові за велику працю ним пророблену, за глибоку симпатію до поневолених народів і з окрема до України, промовець говорить про інші народи, про те, що кавказькі народи, які зуміли між собою порозумітися, створили морально злучену кавказьку єдність. Проф. Пінон, — говорить промовець,

— одкрив перед своєю аудиторією завісу, і там де вона бачила може один нарід, показав живе життя цілої низки народів. Чи світ прагне до національного унітаризму чи многообразности? До многообразности — відповідає промовець — це є факт, хочемо ми цього чи ні, але цей факт — добрий, бо він збагачує людську культуру, робить її різнобарвнішою. Що єднає між собою народи, скупчені в Комітеті? Спільне лихо, яке й донині тяжко всіх їх гнітить. Але існує ще вища ідея, що їх лучить між собою, це почуття патріотизму, любови до своєї батьківщини. Патріоти, хоч і приналежні до різних націй, легко один одного можуть зрозуміти. І на цьому ґрунті, на ґрунті гарячого патріотизму, ці поневолені народи можуть легко порозумітися і з самою матір'ю модерного патріотизму — з Францією. Особливо-ж коли вона репрезентована такими гарячими патріотами-французами, як панове Сулье і Пінон.

Так закінчився цей перший широкий виступ Комітету Дружби. В дальшому мається на увазі організація інших викладів, присвячених як окремим країнам, так і різним спеціальним питанням.

Р. Н.

Роля України в історії Східньої Європи.

7 лютого с. р. відбулася в Берліні з ініціативи «Німецького Товариства для дослідження Східньої Європи» і на запрошення семінара східне-європейської історії при Берлінському університеті лекція проф. Д. Дорошенка на тему: «Роля України в історії Східньої Європи». На просьбу керownika семінара проф. Отто Геча, проф. Дорошенко перед початком своєї лекції сказав коротке слово, присвячене пам'яті М. Грушевського. Він схарактеризував покійного, як одного з найбільших сучасних істориків, як строгого служителя історичної правди, яку він не приносив ніколи в жертву хоч як високим національним і політичним інтересам, нарешті як незрівняного дослідника-аналітика, а разом з тим — визначного синтетика.

В основу своєї лекції поклав проф. Дорошенко такі тези: 1) українці організували першу на Сході Європи велику державу, яка втягла в орбіту культурного життя всі східне-слов'янські народи; 2) хоч Київська держава, так само, як і її продовження—Галицько-Волинське королівство впали з причин зовнішнього й внутрішнього характеру, та проте, аж до половини 14 століття Україна була оборонним валом, який захищав Європу від натиску кочових орд Азії; 3) українські землі стали основою політичної могутности Великого Князівства Литовського і Польщі та, перебуваючи в складі цих держав, як і раніше, обороняли Західню Європу проти татарсько-турецького натиску; в той-же час вони продовжували відогравати ролю культурного моста між Західньою та Східньою Європою; 4) перехід частини України під гегемонію Москви став основою дер-

жавної могутності Російської імперії в системі європейських держав і вирішив упадок старої Польської Річи-Посполитої; 5) Україна стала головним джерелом економичної і культурної сили Росії, 6) перехід частини західно-українських земель під владу Австрії сприяв політичній і культурній гравітації українців до Заходу; 7) колоніальна політика Росії супроти України, система централізації і русифікації сприяли розвитку українського сепаратизму й причинилися до упадку Російської імперії в кінці світової війни; 8) не вважаючи на те, що українцям не вдалося вдержати свою політичну самостійність, Україна не перестала бути чинником міжнародної політики, хоч поки-що й пасивним. Україна являється Ахілесовою п'ятою совітського союзу; в Польщі українське питання являється одною з найважливіших проблем внутрішньої і зовнішньої політики.

З приводу викладу прсф. Дорошенка відбулася дискусія, здебільшого в формі доповнення й розвитку думок, висловлених прелегентом. Д-р Б. Крупницький погав короткий, але дуже ясний огляд розвитку української історичної думки від «Історії Руссовъ» до Грушевського й Липинського. Присутній на викладі проф. Кенігсберзького університету Ганс Кох розвинув тези прсф. Дорошенка про високий рівень старої української культури і дав у своїй промові яскравий образ значіння і впливів Київо-Могилянської Академії і взагалі культурного значіння київського центру для цілого Сходу і Південного Сходу Європи. В дальшій дискусії забирали голос прсф. Берлінського ун-ту О. Геч і К. Штелін, д-р Й. фон-Леєрс, прсф. Аугаген, д-р В. Кучабський, д-р Шуман та інші промовці. Всі вони підкреслювали велику культурно-історичну вагу України і значіння української проблеми взагалі. Аудиторія в числі коло 80 осіб, яка складалася головне з учасників семінарів прсфесорів Бракмана, Геча і Фасмера та з запрошених гостей, з великим інтересом вислужала як саму лекцію, так і доповнення й зауваги з її приводу. В своїм останнім слові прсф. Д. Дорошенко подякував усім промовцям і слухачам за цю їх увагу, в якій він добачав ознаку їхнього інтресу до української проблеми.

Свідок.

6-й черговий з'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. *)

Далі секретарь зачитує звіти, надіслані з Шато-де-ля-Форе, Діжна-Омекура, Фуа та ин. Особливо звертає увагу на Крезю, де становище дуже тяжке, бо безробіття часткове починає переходити в постійне і вже звільнено кілька членів філії неодружених.

Крім того подається до відома робота і життя нових філій в Китаю, — в Шанхаю та Тянь-Дзіні, — де специфічні умови вимагають інших методів праці, ніж в Європі. Помаду справа посовується і розвивається.

Дискусій по докладах не переводиться, лише делегати виносять

*) Див. «Тризуб» ч. 3-4 з 22. І та ч. 7 з 17. II с. р.

праву різних побажань, які її розглядатимуться в окремих справах. Приходить точка демісії членів Управи та Ревізійної Комісії. Присутні учасники з'їзду виносять пропозицію висловити Управі подяку за переведену працю, що приймається з'їздом.

Виноситься пропозиція просити Управу залишитися й надалі в тому-ж складі, але скарбник Управи зауважує, що він не зможе наділі повнити функції скарбника. Отже, приймаючи демісію скарбника п. М. Малашка, з'їзд переходить до обрання скарбника та двох запасових членів Управи. З намічених кандидатур на скарбника проходить хор. П. Йосипшин (проти 4 гол.), а запасовими членами обрано пор. Гораїн (26 гол.), сотн. Шмалія (17 гол.). Таким чином, на 1935 рік Управа Т-ва такого складу: Голова Т-ва ген.-хор. О. Удовиченко, член Управи — сотн. А. Казімірчук, скарбник — хор. П. Йосипшин, секретарь — п. М. Ковальський, запасовими членами: пор. Гораїн та сотн. Шмалій. На пропозицію голови Т-ва, з'їзд виносить резолюцію подяки бувшому скарбникові хор. М. Малашкові.

Далі з'їзд затверджує постанову Управи про кооптацію до складу Управи: сотн. В. Солоняра на керівника культурно-освітнім відділом та сотн. О. Половика на керівника-референта по справах хутора.

До складу Ревізійної Комісії на 1935 рік обрано: сотн. Болобана (одноголосно), сотн. Половика (одноголосно) і хор. Бордюгівського (одноголосно). Запасовими членами Комісії — в. ур. Мішанинця (14 гол.) і хор. Лазаревича (14 гол.).

Голова Т-ва оголошує перерву, бо на з'їзд прибув проф. О. Шульгин, голова Місії УНР в Парижі, який в дуже чулій і піднесеній промові вітає учасників з'їзду від імені Уряду УНР та від Головної Еміграційної Ради. Схарактеризувавши коротко сучасне становище української справи, проф. О. Шульгин одмічає великий поступ і вважає, що час, коли буде покликано нас усіх до чину — не далекий.

Промову проф. О. Шульгина присутні покривають гучними вигуками «Слава! Слава Уряду УНР!»

З окремих справ розбіралися: 1) Справа хутора Т-ва. Докладав про стан на хуторі, хід його господарювання та його роботи на протязі 1934 року сотн. Половик. Крім нерухомого майна, що збільшилося, є й живий інвентар: зараз є до 70 курей, з десяток расових кролів та кілька голубів. В цьому році хутір так само не дав втрат, не дивлячися на дуже тяжкий господарчий рік. Хоч цифри ніби вказують дефіцит, але живий інвентар, який збільшився протягом року, цілковито покриває цей дефіцит.

Постановлено продовжувати господарювання по наміченому доглядичком плану, маючи на увазі найраціональніше використання всіх можливостей. 2) Що-до висоти членських внесків до Т-ва, постановлено залишити 5 фр. на місяць, як було дотепер. 3) Що-до Корпорації Лицарів Залізного Хреста, то після звіту про її повстання та життя — постановлено привітати її від з'їзду та побажати їй успіху в праці надалі. 4) Контакт з Генеральною Радою Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції. Після доповіді секретаря Т-ва про те, що Т-во у поважних справах, як то акція що-до марки Нансена, безробіття то-що, тримало контакт з Генеральною Радою, а тако-ж у внутрішнім житті намагалося спільно загладити тертя на провінції між Громадами та філіями — постановлено такої лінії тримати й надалі. 5) Делегати з Шалету, підтримані з'їздом та листами від тих філій і зв'язків, які не прибули на з'їзд, виносять пропозицію просити Уряд УНР виключити ген. М. Шаповала з списків Армії УНР та позбавити його ранги генерала за шкідливу й провокаційну діяльність серед еміграції і серед чужинців. Пропозиція приймається. 6) Що-до лекцій і доповідей виносить подяку сотн. Солоняреві за виготовлення доповідей, висловлюється побажання випустити їх друком для ознайомлення інших філій і зв'язків, а тако-ж поширити справу лекцій, притягаючи сили, які є в Т-ві. 7) Що-до справи молоді, то доручено Управі виготовити інструкцію для організування при філіях та зв'язках відділів для дітей (хлопців та дівчат) на зразок скаутських відділів. 8) Зовнішні сто-

сунки. Приймається до відома доклад секретаря про стосунки Т-ва з чужинецькими організаціями, а зокрема з ФІДАК'ом. Констатується розвиток цих стосунків і факт здобуття Т-вом гевного почесного місця серед аналогічних чужинецьких організацій. 2) Що-до значка Т-ва, проєкт значка, виготовлений Управою затверджується і доручається Управі виготовлення його. 10) Шедетські делегати виносять пропозицію про утворення генеральних судів на місцях у філіях та зв'язках. Доручається Управі виробити відповідну інструкцію згідно з статутом Т-ва. 11) На пропозицію Управи приймається пропозиція надіслати привітання пп. Гранье, голові Федерації, Деляшеві, секретареві її, д'Авіньо, секретареві ФІДАК'у, д-ру Мотта та проф. О. Лотоцькому з нагоди його ювілею.

6-ий черговий з'їзд за вичерпанням порядку денного закривається о 22 год. 40 хв. 30-го грудня 1934 року.

— 3 1 грудня. На другий день о год. 14 делегати разом з Управою та членами паризької групи зібралися на кладовищі Монпарнас для традиційної церемонії покладення квітів од з'їзду на могилу Головного Отамана Симона Петлюри.

Прапори Французької Федерації, Т-ва та філій його стали навколо могили. Поклали квіти підполк. Таран (з Ліону), п. Ляшко (з Одена) та п. Вонарха (з Гренобля). На стрічці напис: «Головному Отаманові С. Петлюрі».

Голова Т-ва ген. Удовиченко сказав коротке, але надзвичайно чуле слово, яке скінчив так: «Спи спокійно, Батьку-Отамане, Твої вірні сини, з тими прапорами, з якими вийшли з України, вернуться на рідні лени і помстяться за Тебе». Хвилину мовчанки, прапори поволі спустилися над надгробком і вкрили його національними кольорами.

О 15 год. того-ж дня на могилі Невідомого Французького Вояка на площі Етуаль делегати на чолі з Управою та разом з членами паризької групи поклали з великою урочистістю квіти. Квіти поклали підполк. Таран, п. Ляшко та хор. Вонарха.

Церемонія сама одбулася надзвичайно гарно. Вишикувавшись в колону перед могилою, маючи прапори спереду, учасники 6-ого з'їзду вирушили, розгорнувшись на два шерехи, і обступили з усіх боків могилу. В головах стали прапори Федерації та Т-ва, по боках прапори філій та Корпорації Лицарів Залізного Хреста.

Сила народа зібралася подивитися на рідке для парижан видовисько. Веселі кольори українських прапорів привабили багато сторонньої публіки.

Після того, як покладено було квіти, голова Т-ва подав команду «Струнко», і прапори схилилися над могилою французького невідомого героя, оддаючи йому тим шану від українських вояків. Картина була дуже зворушлива. Після церемонії делегати розписалися в золотій книзі одвідувачів, яку береже інвалід-доглядчик могили Невідомого Вояка.

Увечері того-ж дня в салі бельгійських інвалідів відбулася традиційна вечірка-баль, що її влаштувало Т-во з нагоди з'їзду. На цей раз велика сая із усіма приналежними їй приміщеннями була замалою, щоб умістити всіх тих, що прибули на баль. Успіх вечірка мала надзвичайний.

Артистична програма, вироблена під керівництвом сотн. Солоняра, члена Управи, була підібрана з великим смаком. У вокальному відділі взяли участь: пані З. Горпеська, що своїм свіжим молодим сопрано зачарувала присутніх, п. Топольський, що зіграв публіку теплотою свого приємного баритона, п. Солонар, що показав це аби яку вправність свого голосу і заслужив бурю оплесків. Крім того, виступала знана артистка п. Фльорія Боні, що з великим умінням проспівала кілька річей. Хор Т-ва б. Вояків Армії УНР, що перетворився в мішаний хор, заспівав кілька колядок і мав заслужений успіх. Акомпанювала на піаніно вірна й давня приятелька Т-ва, дружина члена Т-ва пані О. Гораїна.

Вечірка з надзвичайним піднесенням затяглася до ринку і не хотілося розходитися до-дому після добре проведеного часу. На делегатів та на всіх, хто приїхав з пров'нції, 6-ий черговий з'їзд од початку до кінця справив як найкраще вражіння, бо він виявив силу й міць Т-ва, організованість і спаяність, яку ні що не може захитати.

3 міжнароднього життя.

— Од Заходу Європи до її Сходу. — Лондонські наради та Германія.

Наради франко-англійських міністрів у Лондоні відбулися, видано про них спільний комунікат, висловилися окремо французький та англійський міністри закордонних справ, а тако-ж і голова французької влади Флянден. Навколо всього того в пресі Європи й цілого світу виповіла вже ціла література й проловжує рости, бо торкнулися вказані наради найневралгічніших справ у міжнародній площині, бо взялися за ті справи чільні люде наймогутніших європейських держав. Що є за тим всім, які нові перспективи відкриваються на політичному обрії і чи та-чи відкриваються вони? Марною була б надія дати якусь певну відповідь на ці питання. По-перше, тому, що далеко не все, про що там ішла мова та як та мова йшла, відоме, а по-друге, й те, що відоме — дефінітивного характеру не має. Бо відбулася в Лондоні не конференція, яка б мала винести те чи инше готове рішення, а нарада, взаємне освідомлення, так мовити, приятельська взаємна розвідка в сусідньому таборі, організована за згодою і за доброю волею обох заінтересованих сторін. Тому, єдине, що можна зробити в одповідь, це, реконструюючи той матеріял, що нагромадився на час, коли писано ці рядки, спробувати завести лондонські наради до складного орнаменту міжнародніх взаємин та вияснити їх значіння для тако-ж складного комплексу європейських проблем.

Ініціатива лондонських нарад, як здається, належить Франції. Французька дипломатія, ще з часів покойного міністра закордонних справ Луї Барту, а може й раніше, виробила широкий план, спрямований на стабілізацію державних взаємин в Європі на основі сучасного її status quo. Зважаючи на свої інтереси та ще, може, особливо на інтереси своїх європейських союзників, Франція виступила з проєктом організації, крім старих регіональних погоджень, ще цілої планової системи нових одноманітних гарантійних пактів, як середземноморського, середнеєвропейського, східного чи инанше — північно-східного і т. ин. Ці пакти пізніше мали б увійти складовими частинами до єдиного загальноєвропейського, так само гарантійного пакту, який, складений під егідою Ліги Націй, підписаний всіма державами та озброєний реальними санкціями, міг би на довший час забезпечити всім сучасним європейським державам недоторканість їх кордонів, встановлених мировими договорами. Сама ця остання риса пакту притягла до нього герячу любов такого миролюбивого нині СССР.

Спроба покойного Луї Барту, так мовити, коротким ударом, тоб-то методом годорожів до столиць союзних держав, перевести до життя коли не цілий той план, то принаймні першу половину його, як відомо, не повелася, бо спротивилися тому категорично у Варшаві. Наступник Барту пішов довшою, але, як здавалося, певнішою дорогою. Хід думок французької дипломатії, як можна припускати, був такий. Головними противниками вказаної системи пактів були Польща та Германія; виявилося, що для того, щоб їх спротив перемогти, одного французького авторитету мало, коли-ж мало, то треба додати до нього ще авторитет Італії, а особливо Англії. Звідси ніби-то — подорож П'єра Лявеля до Риму,

а за Римом, разом з головою французького кабінету, до Лондону. Коли б Італія, а ще більше Англія, стали за планом французької дипломатії, справа її була б виграна. Германія й Польща не зважилися б вимкнутися з загально-європейського пактового перевеса і Франція не лише дістала б ще раз тверді гарантії своєї безпеки на Рейні, але й заховала б за собою на довгий час своє досьгоднішнє командне становище в континентальній Європі.

Рим, а особливо Лондон, як здається, внесли значні поправки що-до вказаної перспективи, принаймні до другої частини її. Римське побажання дало, як відомо, позитивні наслідки що-до специфічно французьких інтересів. Колоніальні уступки злагодили попередні франко-італійські тертя й стали на сьогодні підложжам добросусідських відносин латинських сестер, а це, безперечно, посилює безпеку Франції, бо має вона тепер гарантований південний сектор своїх кордонів. Але що-до середньо-європейських, а особливо східних французьких планів, то тут усе залилося не зовсім виразним і не дуже то закінченим, може, між іншим, з тої причини, що за Римом мав наступити Лондон, себ-то всі римські рішення були б все одно недоцільні, бо передчасні. Тому властиво всі поправки виявилися як раз після Лондонської наради. Їх можна звести, як здається, приблизно до таких тез. Франція неначе-то уявляє собі сучасну Європу, як єдину цілість, хоче мати для неї єдиний однаковий пакт з однаковими гарантіями і санкціями всіх європейських держав. Англія ніби-то навпаки, ділить Європу на три частини, для неї не рівнозначні, бо її інтереси, нав'язані до тих частин, не однакові, а де в чому й протилежні. Найближчим для Англії є чисто західний європейський сектор — до Рейна. Вона готова поглати цілу вагу своєї державної могутності для забезпечення французьких і бельгійських східних або, як кажуть, рейнських кордонів, хоч не всі вони припадають на Рейн. Тому англійські міністри на Лондонській нараді ще раз ствердили свою добру волю додержуватися Локарнського пакту і додали до нього й свою згоду на випадок несподіваного авіаційного нападу з по-за Рейну негайно виставити в поле всю свою повітряну флоту на оборону Франції. Таким чином за Францією забезпечено на випадок конфлікту не лише південний фланг, але й ціле західне англійське заплілля, а тако-ж і англійська активна допомога. Цього для повного забезпечення західного європейського сектора мабуть таки досить, бо в ньому єдиним фронтом однині стоять Англія, Франція, Бельгія, нейтральна Голандія, еventуально — союзна Італія. Інакше, оскільки про це можна зважати по пресових коментарях, ставиться Англія до інтересів французьких союзників у Середній Європі, а особливо до нового французького приятеля на сході її — до СРСР. Цю різницю незадоволені Лондоном москвські «Известия» досить влучно сформулювали в такий спосіб:

«Кли Лявель і Фланден вирушили до Лондону, мусіли вони мати на оці дві реальні речі: по-перше, що Франція має незвичайний інтерес у тому, щоб Британська імперія виступила з допомогою на випадок германського нападу; а по-друге, що Англія готова допомогти їй на її території, колиб на неї німці таки напали. Але зостається невідомим, як поставиться Англія, коли б Германія зачала збройну експансію на Сході чи на Південному Сході Європи проти французьких союзників або проти її приятелів. Інакше кажучи: в Лондоні виявилось, що Англія готова боронити французьку територію, але не становище Франції в Європі» (підкр. наше).

Совітський орган, обурений таким ставленням Англії, виходячи з вигідної для себе думки, пише, що

« Мир — є цілість єдина й нероздільна, бо не може бути миру на Заході без миру на Сході ».

Як здається, англійці на це могли б московським людям одповісти, що вони як раз над тим і думають, як зробити так, щоб війна, коли вона вибухне на Сході, не перекинулася до Європи. Англійці-ж, взагалі кажучи, думають мало, але коли вони зачинають думати, то таки додумуються до чогось певного.

* * *

Таким чином, лондонські пересправи англо-французьких міністрів мали своїм наслідком, між иншим, запроєктовання додатку до Локарнського пакту що-до можливого наглого нападу тих чи інших повітряних військових сил. Коли б якась держава той напад зробила, всі поговорні сторони мали б, згідно з тим додатком, автоматично вислати свою повітряну флоту на оборону нападеного.

Погодившись між собою що-до цього, Англія та Франція запропонували пристати до того додатку державам, що разом з ними підписали Локарнський пакт, тоб-то Бельгії, Італії та Германії. З них — Бельгія, як того всі сподівалися, з одповіддю не спізнилася, бо майже зараз, як дістала пропозицію, виявила свою охоту на те, щоб пристати до згоди без яких будь оговорок. Трохи пізніше прислала свою принципову згоду Італія, оговорившись, що їй треба вяснити в дальших пересправах, які власне кордони й території вона буде зобов'язана боронити. Найдовше, бо майже два тижні, чекали відповіді германської, але зрештою надійшла й вона.

Германія відповіла, що вона запроєктовану лондонську згоду вважає можливим прийняти, як базу для дальших пересправ між заінтересованими сторонами. На час, коли писано ці рядки, повного тексту німецької одповіді преса не має, але й з того, що є можна більш-менш уявити собі позицію Германії. До повітряної згоди німці ніби то пристають цілком охоче, бо дає вона необхідне забезпечення західнім державам, в тому числі й Германії, проти якої будь наглої несповіанки. Але мусять вони при тому вяснити цілу низку ріжного роду питань, з насамперед те, що Германії Версальський договір взагалі заборонив мати повітряну флоту, так чим властиво вона може допомогти, коли в неї, мовляв, як і зараз, тої флоту не буде?

Явна річ, що поставивши це питання, німецька дипломатія не може обминути й того, до чого вона вже давно і незмінно змагається, а саме, — про рівні права Германії в усіх її державних справах, в тому числі й у певчій справі озброєння, що фактично, як відомо, енергійно переводиться, але що офіційно ще й досі приховано за сьомо печатями Версальського договору. З цього приводу в пресі вказують, що Германія, використовуючи англо-французьку пропозицію, ставить перед ними не лише анулювання п'ятого розділу Версальського договору, де говориться про Германські збройні обмеження, але й про анулювання тої його частини, яка зв'язує цей договір із статутом Ліги Націй. Ходять тако-ж чутки, що такого рода погляди виявлено не лише німцями, але поділяються в Лондоні й у Римі, та що проти цього стоїть французька дипломатія. Практично таке усамостійнення Ліги Націй та Версальського договору означило б, що на далі всі справи, що стосуються до зміни чи анулювання окремих частин договору, не доходили б до Ліги Націй, як то зараз мусить бути, а переводилися б безпосередніми пересправами самих заінтересованих сторін.

Але це ще не все. Франко-англійська пропозиція містить у собі ще питання про пакт середнь-європейський, инакше «подунайський», та східній. При тому всі ці питання об'єднані між собою, як запроєктована цілість, на чому особливо настоювала, як здається, французька дипломатія. Як подають у пресі, Германія не поділяє цього погляду на цілість, а вважає необхідним ці всі питання розділити й пересправляти про кожне з них зокрема. До першого з пактів, тоб-то дунайського, Германія ста-

вється ніби позитивно, що-до Австрії, зробила однак певні оговорки, а до-другого — східнього зостається на своїй попередній позиції, се-то негативній. Це своє негативне ставлення мотивує вона, як передають, тим, що ССРСР веде ворожу для замирення політику, озброюється по-над силу, уявляючи тим загрозу для цілої Європи, а особливо для її Сходу. До речі зауважити, московські люди таке ставлення передбачали, і з свого боку ще до германської відповіді проголосили, що одмовлення Германії од східнього пакту рівнозначне ствердженню її волі вирушити походом на схід. Московський кореспондент паризького органу «Le Temps» додає до того ще й мету, яку, на думку, совітів, має Германія на «східніх просторах». Вона ніби-то зводиться до того, щоб за допомогою Польщі одірвати од совітського союзу Україну. Про це, мовляв, говорив, як про необхідність, Герінг Пілсудському, одвідавши польського маршала після полювання в Бідовіжжі. Совітські люди в Москві, як зазначає вказаний вище кореспондент, підкреслюють те, що Японія, мовляв, з великою увагою слідкує за цілим перебігом англо-французько-германських пересправ. Так стоїть справа з англо-французьким погодженням у Лондоні. Воно стало підложжам дуже складних і делікатних пересправ, наслідки яких, коли не станеться чогось несподіваного, виявляться не так скоро.

Observer.

3 преси.

В ч. 1769 черновецького часопису «Час» (з 18 січня с. р.) д-р М. Обідний розповідає про те, як він розпорядився майном Військово-Історичного Музею-Архиву в м. Тарнові, що був під його керуванням:

«Зважаючи на несприятливі обставини для хоронення українських пам'яток у Польщі, начальник Музею-Архиву М. Обідний, за порадою і допомогою українських громадян із Львова, в 1923 році на власну відповідальність переправив частину матеріалів Музею-Архиву до Праги, яка й послужила основою для утворення в тому-ж 1923 році в Празі при Українському Громадському Комітеті нового Музею-Архиву, що мав офіційну назву «Український Національний Музей-Архив у Празі».

Вивезти чуже майно на власну відповідальність — це занадто закрутий вираз для визначення доволі простого слова в кримінальній термінології...

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)

відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри.

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому: За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі в році 1934 досягли суми 5543 фр. 30 с., разом з тисячею франків од чужинця з далекого краю».

Як і завжди, на першому місці в жертвеності йде еміграція у Франції, яка зложила 2435 фр. 30 с. Делі йдуть українці з таких держав: Польща — 702,50 Румунія — 670,40, Чехословачина — 363,95, Китай — 110, Бельгія — 95, Америка — 90, Люксембург — 61, Канада — 15,15.

— Десятиліття Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції одсвятковано було в неділю 17 лютого с. р. Свято розпочалося урочистим молебном після служби Божої в Українській Православній Церкві в Парижі. По обіді в помешканні редакції «Тризуба» відбулася академія, в промовах на якій окреслено було діяльність Союзу й підбито її підсумки, вшановано пам'ять померлих членів Союзу та заслужано привітання.

Свято закінчилося товариською бесідою. Докладніше про нього буде подано в одному з наступних чисел «Тризуба».

— Загальні збори Клубу Старшин ім. ген.-пор. гр. Григора Орлика в Парижі відбулися 2 лютого с. р. На зборах обрано нову Управу Клубу в складі ген.-хор. Богомольця — голова, пп. Карбовського та Мокієвського — члени.

Адреса Клубу Старшин :

M. Karbovsky, 29-bis, Bd. St-Jacques, Paris 14.

В Польщі.

— В Українському Науковому Інституті у Варшаві відбувся 19 лютого с. р. виступ п. Гл. Лазаревського на тему: «Українське життя в Києві в 70-80 роках минулого століття за даними архіву М. Драгоманова».

— Чергове засідання Армієвської Орденської Ради «Залізного Хреста» відбулося 29 грудня мин. р. На засіданні були присутні: голова Орденської Ради ген.-хор. О. Загродський, заступник голови ген.-хор. Яшниченко, члени Ради — полк. Паньківський, підполк. Скрипка, сотники Метвієнко, Терещенко, Водзіньський, Більовщук і техн. секретарь адм. сотн. Балицький.

По вирішенні багатьох інших питань, Орденська Рада розглянула заяви про нагородження орденем «Залізного Хреста» і ухвалила визнати право на нагородження хор. Павлу Новозванському і хор. Дмитру Міхновському.

— 7-ій з'їзд Спільки Інженерів та Техників Українців-Емігрантів у Польщі відбувся 2 лютого с. р. у Варшаві.

На голову з'їзду обрано було гучними оплесками п. інж. С. Момота, а на секретаря — п. інж. С. Білодуба. Перед початком нарад зачитано було шизку листовних і телеграфічних привітань. З усними привітаннями виступали на з'їзді: проф. Р. Смаль-Стоцький в імені уряду УНР і п. М. Ковальський від Головної Управи УІК.

Відповідаючи на привітання і дякуючи промовцям, голова з'їзду підкреслив, що Спілка все залишається міцною культурно-національною організацією, свідомою своїх завдань.

Голова Спілки д-р А. Лукашевич зложив справоздання Управи, яке продовжили члени Управи: інж. П. Панасенко — з діяльності секретаріату, інж. Є. Гловінський — про фінансовий стан Спілки, інж. Ю. Клекоцький — про діяльність Бюро Праці при Спілці. Спілка налічує тепер 148 членів.

В кількох докладах з місць було всебічне освітлено становище українських інженерів-емігрантів у Польщі та умови їх праці.

До нової Управи увійшли майже всі члени минулорічної Управи: д-р А. Лукашевич — голова, та інж. Є. Гловінський, Д. Клекоцький, С. Білодуб, Соколовський.

Уступившій Управі з'їзд висловив подяку за вірцево проведеної організації праці в житті Спілки в тяжких нинішніх обставинах.

При оваційних оплесках ухвалив з'їзд надіслати привітання Головному Отаманові А. Лівницькому, голові Ради Міністрів В. Прокоповичу та директорові Українського Наукового Інституту у Варшаві проф. О. Лотоцькому з нагоди 40-літнього ювілею його наукової й 45-літнього — літературно-публіцистичної діяльності.

В Німеччині.

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 1 лютого с. р. відбувся доклад німецькою мовою проф. д-ра К. Г. Майсра, директора Слов'янського Інституту в Мюнстері, на тему: «Становище і значіння української мови».

8 лютого с. р. відбулася доповідь українською мовою доц. В. Леонтовича на тему — «До характеристики конституції совітської України», а 15 лютого с. р. — німецькою мовою д-ра Густава

Шпехта на тему «Український і німецький народні характер».

Некролог

† Федір Королів спочив на віки в Берліні 14 лютого с. р. Покійний був високим урядовцем українського міністерства закордонних справ і довгий час служив у нашому посольстві в Берліні. Щирий патріот, він до кінця днів своїх оддавав сили громадській праці, будучи головою Українського Національного Об'єднання в Німеччині.

Похорон його відбувся у вівторок 19 лютого на православному кладовищі Тетель-Борзірвальде.

Українка в чужій пресі.

Voelkerbund und Voelkerrecht im Auftrage der Deutschen Gesellschaft fuer Voelkerbundfragen, журнал під редакцією проф. д-ра барона фон-Фрайтаг-Льборінговена, — відомого німецького професора міжнародного права і члена Гаазького Трибуналу, — що виходить у Берліні, в числі за лютий місяць 1935 умістив статтю проф. О. Шульгина на тему «Правні підстави незалежності України».

Зміст цієї статті такий: Українське питання і з погляду права, і з погляду факту ясне, коли його навмисне не заплутувати іншими питаннями. Український народ здавна посідає територію, має цілий шерек історичних дій та актів, що підтверджують його бажання увяляти з себе націю і державу. Український народ утворив свою державу в 17 столітті і потім оновив її в час революції 1917 р. у відповідних формах.

Цьому самовизнанню, реалізованому в політично-юридичних внутрішніх актах відповідає і визнання української державності міжнародним правом.

Звертаючи далі увагу на сучасну українську практичну політику автор ставить, між іншим, таку принципову засаду: «Україна зобов'язана допомогти іншим державам у свос-

му визволенні, але під двома ясними умовами — мусить бути забезпечено самостійність українського народу і не може бути допущеною думка про новий розподіл українських земель».

Ця стаття дає можливість широкому читачеві, що володіє німецькою мовою, ознайомитися з правним уgruntованням незалежності України і з авторитетними поглядами відповідальних українських чинників на питання міжнародної політики що-до України.

І. З.

На пресовий фонд «Тризуба».

На пресовий фонд «Тризуба» п. інж. Ю. Мельник зложив 1 зол. 40 гр., за які йому щиро дякуємо.

Листування Редакції.

— Дирекції Українського Наукового Інституту у Варшаві. Сердечно дякуємо за прихильне полагодження нашої справи.

— ВШПанові інж. Є. Плющеві. Радом. Усі книжки, про які ви просили, вам вислано.

— ВШПанові інж. Ю. Мельникові. Кельці. Дякуємо за пожертву на пресовий фонд «Тризуба». Книжку вислали.

— ВШП. Іда Холодна. В біжучому році одержуватимете від нас ілюстрований щомісячник «Юні Друзі».

— ВШПанові інж. Є. Гловінському. Дякуємо за обіцяну статтю й чекаємо.

— ВШП. інж. С. Момотові. Білосток. За подані адреси щиро дякуємо й користаємо з них.

Нові книжки й журнали.

— Інформаційний Бюлетень ч. 5 Головної Управи Союзу Організацій Інженерів-Українців на Еміграції. 26 січня 1935 р. Подєбради.

Зміст: До організованого життя! Звіт з 3-го чергового з'їзду Союзу. Інформації від Управи Союзу.

— Велика Історія України. Історична Бібліотека, зшиток ч. 13, січень 1935. Львів.

— Політичний Інформаційний Бюлетень, ч. 1 (6), січень 1935. Видавництво «До Зброї», Варшава. Відповідальний редактор Я. Танцюра.

Зміст: На сучасні громадсько-політичні теми. З міжнародного життя. Про українізацію на совітській Україні. Вісті з України. Листи з України. З нових книжок. З преси.

— Дзвони, літературно-науковий журнал. Ч. 1, 1935. Львів.

— Дзвіночок — часопис для українських дітей, ч. 40, лютий 1935. Львів.

Зміст: Пісня українських дітей на чужині (вірш) з фотографією з дитячої вистави «Український Вертеп» в Українській Громаді в Шелеті у Франції, яка відбулася 24 грудня мин. року. Петрусеві совги. Зрадливий баранчик. Не вірь хитрому лисові. Що пише Петро Патичок. Наше село. Пригляньтесь рідному красві. Як Михасько дивився в «лонету» (воєнний спомин). Вже сніжок (вірш). Петрусь шукає княжої корони. Вчімося по-англійськи. Вчімося по-німецьки. Наші приятелі в китгариках (фотографія школярів в українських кожухах-китгариках з пов. Снятин). Лютень (вірш). Сон про весну. Загадки. Зимові радощі (вірш). Сеньо йде до школи. Фотографія з дитячого свята в Українській Громаді в Любліні. Як діти бавляться? Розмова з читачами. Некрологи. Гриць сирота (вірш).

Од Відділу Опікування Еміграцією при Місії УНР у Франції

Нові правила одержання «карт д'ідантіте» для чужинців, що перебувають у Франції.

Згідно декрету президента Французької республіки з 8 лютого с. р. вводяться нові правила для одержання «карт д'ідантіте» для чужинців. Робітничу «карт д'ідантіте» згідно з цим декретом можна дістати лише після одержання дозволу на працю від міністерства праці (аві фаворабль). Порядок одержання «карт д'ідантіте» наступний:

Треба подати до міністерства праці — відділ для чужинців — 391-bis, рю де Вожіар (для тих, хто мешкає в Парижі) або 7, рю де Жуї (для тих, хто мешкає в департаменті Сени, але по-за Парижем); в провінції — до місцевих «офіс департаменталь» через префектури або мерії:

1) прохання на гербовому папері (пап'є тембре) за 4 фр. такого змісту:

«Je soussigné..... de nationalité ukrainienne demeurant à ai l'honneur de solliciter de M. le Ministre du Travail l'avis favorable nécessaire au renouvellement de la carte de travailleur». Дата й підпис.

2) Два примірники формуляру (на червоному папері, що видаються міністерством праці — Feuille de renseignements), які мусять бути виповнені й підписані. В цьому формулярі виповнюються такі рубрики: прізвище, ім'я, дата й місце народження, національність, адреса, ч. «карт д'ідантіте», місце де вона видана і дата, до якого часу дійсна, професія, яка вказана в картці, час перебування у Франції як не робітника або робітника, які посвідки маються, що доказують цей час перебування у Франції, родиний стан (одружений чи ні), національність дружини (чоловіка чи жінки), національність дітей, професія, в якій бажається працювати, прізвище й адреса працедавця, й всякі інші додаткові зауваження, коли це потрібно.

3) Документи, що свідчать про час перебування у Франції (звертається увага на перебування протягом 10 років, цим особам робляться полегшення). Доказом перебування у Франції служать: 1) «сертіфіка де домісіль» — посвідки про мешкання за весь час перебування у Франції, засвідчені в поліції, або 2) посвідки про працю («сертіфіка антер'єр де травай») за весь час, з засвідченням в комісаріяті підпису працедавця, або 3) іматрикуляційне свідоцтво («екстре дю режістр д'іматрікулясіон»), або 4) росписки за плату за мешкання, воду, газ, електрику, або 5) посвідки про навчання у французькій школі, або 6) росписки за заплачені податки.

4) Два примірники «сертіфіка де травай» (посвідки про працю), які мусять бути засвідчені в комісаріяті поліції або в мерії. В цій посвідці мусить бути конче вказано на який час дається праця роботодавцем робітникові (строк мусить бути найменше на 3 місяці і не більше, як на 1 рік) та платня, яку одержує робітник.

Зразок такої посвідки:

«Je soussigné..... déclare engager en qualité de..... pour une durée de..... mois, Monsieur (nom et prénoms), de nationalité ukrainienne au salaire de francs par mois, sous réserve de l'approbation du Ministère du Travail» (adresse de l'ouvrier et arrondissement).

Роботодавець може тако-ж в цьому сертіфікаті вказати дату, з якого часу робітник у нього працює. Роботодавці мусять зазначити на цих посвідках тако-ж своє право давання праці вказанням черги «режістр дю комерс». Для робітників, що виконують хатню працю, це не є обов'язковим (служниці, кухарі й т. д.).

Колі «карт д'ідантіте» міняють безробітні, які, ясно, не можуть предложити такої посвідки від працедавця, вони мусять представити свої «шомажні» картки або посвідку з останнього місця праці.

5) «Карт д'ідантіте» або «ресепісе», а тако-ж документи про національність дружини, дітей і т. д.

6) Пашпорт (чужоземний) або ті документи, які замінюють його — з якими чужинець в'їхав до Франції.

Бюро міністерства праці (ч. ч. 29 і 33) — «Офіс департаменталь де плясман, сексіон дез увріез етранже — 391-біс, рю де Вожірар — відкрито для прийняття згаданих документів кожного дня від 8 год. до 14 г. 45 хв., а в суботу від 9 год. до 11 год. 30 хв.

Про прийняття згаданих документів бюро мін. праці видає підтвердження і про своє рішення повідомляє префектуру (мерію і т. ін.), яка прохача й повідомить про це рішення. Таким чином, після подання свого прохання про «аві фаворабль» до мін. праці, чужинцям вже не потрібно туди з'являтися, щоб довідатися про наслідки рішення міністерства праці, а чекати повідомлення від префектури.

Чужинці, які не одержать нового «аві фаворабль» з міністерства праці, мусять вибрати «карт д'ідентіте» «сен професіон» — не робітничі.

Всі документи (прохання, посвідки й т. ін.), що вимагаються міністерством праці для одержання «аві фаворабль», яке потрібно мати для продовження робітничої «карт д'ідентіте», чужинець мусить передати до міністерства праці або його офісів особисто.

Документи переслані по пошті не будуть розглядатися.

Для консультації по справах «карт д'ідентіте» і т. ін. можна звертатися до Відділу Опікування Еміграцією при міссії УНР у Парижі (42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5) щодня (крім свят) від 10 год. до 12 г. і від 15 год. до 18 г. У суботу від 10 г. до 12.

Відділ Опікування видає посвідки про національність та інші засвідчення, зв'язані з справами перебування у Франції.

«Кривниця»

український календарь на 1935 рік видання Видавничої Спільки «Діло» у Львові.

Користна й необхідна настільна книга для кожного емігранта, зокрема в Польщі.

Приступна ціна дозволяє набути його й найбільшому українцеві.

Особливо допорується календарь «Кривниця» родинам.

Адреса Видавництва «Діло» — Львів, Ринок, ч. 10, II пов. (Lwów, Rynek — 10, II. Pologne). Рахунок ЛКО — 504060 та 143322.

Український Тиждень

неполітичний тижневик, що докладно інформує про життя української еміграції в Чехословаччині та про найбільші події українського життя взагалі.

Передплата: в ЧСР річно кч. 48, піврічно кч. 24, місячно кч. 4. Закордоном річно кч. 72, піврічно кч. 36.

Адреса редакції та адміністрації: Прага XII, Sumav-ska 16. С. С. Р.

Група з Біянкуру б. юнаків Спільної Юнацької Школи

влаштує в суботу 9-го березня с. р. в салі «Moulin de la Galette» (77-79-81, rue Lepic, Paris 18-e, ргг вул. Lepic і Girardon, Метро Abbesses або Lamarck)

Вечірку - Баль

з багатим концертним програмом. Товариські забави, український буфет (дешеві ціни). Котільон. Танці до ранку.

Вступ: чоловіки — 7 фр., пані 5 фр.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», *chéque postal* 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор: Л. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.
